

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm XXI. Edoceri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

soluta voluntas Principis: licet non secundum eum modum seu circumstantias, secundum quas propter errorem rescriptis.

5 NOTANDVM III. circa finem c. *Eadem ratio qua delegantem &c.* Iudex delegatus debet processum suum conformare voluntati ac intentioni delegantis, cuius vires agit, & à quo iurisdictio eius dependet, prout Abb. hic docet n. 3. Decius n. 4. & colligitur ex c. isto verbis allegatis, quando dicitur, post cognitam obreptionem, si appareat, quod delegans literas nullas dedisset, si obreptionem sciuisset, quod etiam iudex nullatenus procedere debeat: secus, si delegans dedisset literas, saltem secundum formam communem: tunc etiam iudex ita procedere debebit.

NOTANDVM IV. ex tota huius c. decisione, maxime ijs verbis in principio positis, *diuersos intelleximus diuersa sentire*: Si circa legum ciuiliū intellectum, etiam in materia politica, diuersae sint Doctorum sententiae ac intellectus, Pontifex decidere potest: ita, ut utroque foro clarè iuris canonici decisioni inhaerendum sit. Ita docui etiam supra in c. 1. n. 9. de Constit. & hic tradit Anton. n. 11. Imola n. 1. Abb. n. 3. Hieron. Scharpf eent. 2. consil. 7. n. 1. Orta autem fuerat inter Legistas controuersia ex duabus legibus, quae inter se videbantur contrariae, vid. l. 2. & l. 1. et si legibus 5. C. si contra ius: Nam in priore dicebatur, praescriptione seu exceptione facta obreptione impetrati rescripti, iudicem de exceptione cognoscere debere, & iuxta eam cognitionem, de causa ipse sententiam ferre. At verò in l. posteriore habetur, ut mendax precator careat penitus impetratis.

CAPITVLVM XXI.

Edoceri.

PARAPHRASIS.

Literae à Sede Apostolica impetratae sunt contra Abbatem Ordinis Praemonstratensis, ad quarum tenorem coram iudice delegato respondere censatur, sublato

appellationis remedio. Sed quia causa communis erat Abbati & Conuentui, in literis autem Apostolicis nulla mentio fiebat Conuentus: ideo dubitabatur, an non Abbas appellare posset, si iudex declararet vigore literarum illum ad respondendum coram se obligari: Resp. Innoc. III. Abbatem (nisi alia rationabilis causa ipsi suffragetur) non posse per appellationem subterfugere, quò minus coram iudice delegato respondere teneatur: propterea quòd ad ipsum propriè pertinet Congregationis suae negotia procurare. Secus tamen dicendum fore, si negotia Conuentus omnino separata sint à negotijs Abbatis, ut ad illa administratio Abbatis se non extendat.

SVMMARIVM.

1. *Prelatus Regularis in causa ipsi & Conuentui Regulari communi conuenitur per rescriptum, in quo solet quidem fieri mentio Conuentus, non tamen necessario.*
2. *Prelatus solus absque sui Conuentus consensu requisito agere per se, & Procuratorem (non tamen vniuersalem) constituere, eumque reuocare potest.*
3. *Administratio plena & libera, adeoque etiam actio, & defensio in iudicio Prelato competit, tam in temporalibus, quam in spiritualibus.*
4. *Etiam Abbatisa & Priorissa habet liberam administrationem rerum Monasterij: & licet iurisdictionis spiritualis capax non sit, tamen ex commissione eius usum & executionem exercere potest in Moniales & Clericos beneficiarios, precipiendo etiam in virtute obedientiae.*
5. *Per consuetudinem tamen & statutum inroduci potest, ut saltem negotia ardua, grauisque momenti in Monasterijs Prelatus sine consensu, vel consilio Conuentus non expediat.*
6. *Conuentui praedicialia v. g. Monachorum receptio, non potest Prelatus agere*

agere absque Conuentus, aut maioris
partis consensu.

7. Administrationem plenam & liberam esse secundum canones penes Pralatos regulares, intelligendum est iuxta antiquam institutionem, quae eiusdem Ordinis ac regulae Monasteria, iura, & bona ita separat, ut vni communi ac generali Patri non subsint, secus est de aliis Religionibus v.g. mendicantium, in quibus immediati Pralati subsunt vni Generali.
8. In Societate Superior id potest, quod est ipsi concessum, non verò quidquid est ipsi non prohibitum.
9. Iure communi, & ex primaua vite regularis institutione bona omnia Monasterij communia esse debent Pralato & Conuentui, speciali tamen iure consuetudinis, privilegij, statuti, maxime à Pontifice confirmati, ex causa rationabili bonorum & proventuum diuisio fieri potest.
10. Quod tamen plerumq; noxium est Religionibus, & à paupertatis perfectione alienum.

NOTANDVM I. Tametsi ferme consuetum sit, ut in rescripto imperato in causa, quae communis est Pralato & Conuentui regulari, mentio etiam fiat ipsius Conuentus, tamen id necessarium non est. Hæc est præcipua decisio huius c. Ratio redditur in textu, Quia Pralati regulares ex officio tenentur Congregationum suarum negotia procurare. Itaque ita formatur argumentum: Ad eum propriè pertinet in iudicio respondere, causamq; defendere, ad quem rerum, de quibus agitur, administratio spectat, prout ex communi hîc notat Anton. n. 2. arg. iam dicti textus: At verò rerum communium Monasterij, siue regularis Congregationis, administratio à sacris canonibus Abbati siue Pralato concessa est, & quidem libera, siue independens à Conuentu, ut colligitur ex c. Abbatem 4. causa 18. q. 2. c. non dicatis 11. §. Cum huius, causa 12. q. 1. & docet hîc Imola n. 2. Abb. n. 2. & in c. 2. n. 2. de solut. Fel. n. 5.

Nauarr. in conf. vn. De his quæ fiunt à Præl. sine conf. Capit. & in comment. 2. de Regular. n. 64. vbi exinde colligit, quòd Prælatus nec Superioris licentiâ, spectato communi iure, ad agendum, vel respondendum pro bonis & iuribus Monasterij, indigeat.

Tradita doctrina ampliari debet primò, 2. Quòd sicuti Prælatus solus in iudicio stare potest pro rebus ecclesiæ suæ, ita etiam procuratorem, seu actorem constituere, eumque liberè reuocare, non petito consensu Conuentus, uti hîc Anton. docet n. 21. Abb. n. 8. & in c. vn. de Syndico n. 6. propter regulam receptam ex l. 1. ff. de procurator. quòd qui per se in iudicio contendere potest, is etiam per procuratorem. Si tamen vniuersalis procurator constituendus sit, ita ut officium Syndici, seu œconomi, suapte natura perpetuum, gerat, aiunt Innoc. hîc Abb. & Ant. citatis locis, requiri consensum Conuentus: quia id inter negotia ardua numeratur.

Secundò, Quòd administratio, eaque plena & libera, consequenter & actio, defensionque in iudicio, Pralato competat non tantum in rebus temporalibus, sed etiam spiritualibus, quia tota potestas Monasterij penes Abbatem, seu Prælatum est, uti constat ex canonibus suprâ citatis, & videri potest Suar. tom. 4. de Relig. lib. 2. de Religiosis quatenus Prælati sunt, cap. 26. Quare solus, absque Conuentu, seu non requisito Conuentu, Regulares subditos suos corrigere potest, iuxta c. cum ad Monasterium 7. & cap. vlt. de statu Monachorum, & docet Ioan. Andr. in c. Ioannes n. 16. de Regul. Abb. in c. reprehensibilis nu. 11. de appell. solus item ordinare ea, quæ pertinent ad cultum diuinum, aut Ecclesiæ necessitatem, teste Abb. in c. ea noscitur n. 4. de ijs quæ fiunt à Prælatis & c. Tabiena in summa ver. Abbas num. 13. Ex quo colligunt Ioann. Andr. & Tabiena cit. locis, quòd non ita in rebus gerendis regularis Prælatus pendeat à Conuentu, sicuti Episcopus à Capituli consensu, aut saltem consilio, iuxta cit. tit. libr. 3. decret. de ijs quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli: propterea quòd ipsa Ordinis regula, maxime propter obedientiæ votum, plenam Abbati seu Pralato regulari super

O Regu-

Regulares suos, & Monasterium, potestatem tribuat.

- 4 Tertiò; Quòd & Abbatisa seu Priorissa habet liberam administrationem rerum Monasterij, prout docet Abb. in c. 2. n. 4. de his quæ fiunt à Prælati & c. Jurisdictionis autem spiritualis licet capax non sit, quamobrem nec excommunicare, nec alias propriè dictas censuras inferre potest: tamen ex commissione Prælatorum ecclesiasticorum usum quandam, seu potiùs executionem jurisdictionis in Moniales, & Clericos beneficiarios exercet. Unde & quodammodo Prælata dici potest. Quæ de re: videri potest Syl. ver. Abbatisa, & Theol. moral. lib. 1. tract. 5. p. 1. cap. 3. n. 3. Constat etiam ex praxi Ecclesiæ, quòd Moniales votum obedientiæ edant erga Præpositam suam, quæ proinde illis præcipere potest, quod iustum est, atque conforme regulæ; ita vt ex religionis virtute, seu vi voti obedire teneantur: quæ de re Franc. Suarez tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 1. cap. 12. n. 8. Quamobrem sentiendum est cum eod. P. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 11. n. 20. Azor tom. 1. Instit. lib. 13. cap. 10. q. 7. quòd Abbatisa non tantum administrationem politicam, aut domesticam (tanquam mater familias quædam) erga suas Moniales gerat: sed etiam spiritualem, ita vt spiritualia præcepta imponere, atque ad eò, si res exigat, in virtute S. Obedientiæ præcipere possit, quæ ad animæ salutem spectantia, & regulæ consentanea sunt: Licet contrarium existimãrit. Domin. Sotus in 4. d. 20. q. 1. art. 4. Rodriq. tom. 1. regul. qq. q. 15. a. 1. Sanchez lib. 6. moral. c. 1. n. 21. & 30.
- 5 Limitari autem debet primò; Quòd per consuetudinem, similiterque per statutum introduci in Monasteriis potest, vt Prælatus saltem ea, quæ grauiã sunt, seu maioris momenti, sine consensu, aut sine consilio Conuentus non expediat. Quare, quomodo in hac parte se gerere debeat Prælatus, ex ordinationibus & recepta consuetudine cuiusque Monasterij, petendum est. In dubio autem, præsumptio stat. pro Prælato ex iure communi: quippe cui, vt suprà dixi, plenam & liberam administrationem sacri canones concesserunt.

Secundò; Quæ Conuentui præiudicialia esse possunt, v. g. Monachorum receptio, quæ de re dixi Theol. moral. tract. 5. c. 5. n. 5. Item quæ ad statum ecclesiæ, seu monasterij, eiusque honorem spectant, vt si agatur de subiectione eius, aut membrorum ipsius, non potest Prælatus agere absque Conuentus aut maioris partis consensu; cum ea ad iurium alienationem, seu amissionem tendere possint. Ita Anton. hic num. 8. Imolan. 5. Henr. Boich num. 5.

Tertiò; Quæ suprà dicta sunt de Abbatis & Præpositis regularibus, quòd secundum canones, plenam ac liberam rerum Monasterij administrationem, & consequenter in iudicio actionem, defensionemque habeant, intelligi debent secundum antiquam institutionem, iuxta quam eiusdem Ordinis ac Regulæ monasteria, iura & bona ita discreta ac separata habent, vt vni communi ac generali Patri, quoad earundem administrationem non subsint: At verò de aliis Religionibus, videlicet Mendicantium, in quibus vnus Generalis, eiusque subordinati Prouinciales, locorumque seu Monasteriorum, Collegiorum, immediati Prælati ita constituti sunt, vt hi vid. Guardiani, Priores, Rectores à Prouincialibus; Prouinciales verò ab vno Ordinis Generali, tanquã membra vnus Corporis seu Congregationis totius ab vno Capite, tam quoad iurisdictionem, potestatemque in ipsos exercendam, quàm quoad ecclesias, monasteria, Collegia, bonorumque ac iurium administrationem, dependant (sicuti explicauimus in Censuris Altri inext. p. 1. loco 6. & p. 2. cens. 12. 13. 14.) aliter sentiendum, Videlicet quòd quanta subordinatis potestas tam quoad iurisdictionem, quàm quoad bonorum administrationem, facultatemque standi in iudicio, competat, ex singularum Religionum constitutionibus, consuetudinibus, ac priuilegiis colligi debet. Et quidem de Societate Iesv, in qua magna dependentia est inferiorum à Generali, ait Suarez tom. 4. de Relig. lib. 10. de regimine Societatis, cap. 5. n. 6. in Societate ad cognoscendum vnusquisque Prælati facultatem, vtendum potius esse affirmatiua, quàm negatiua regula, id est, id vnum quam

quemque posse, quod sibi est concessum, non vero quidquid sibi non est prohibitum. De liti-
bus autem forensibus, num suscipi possint,
necne, videri possunt, quæ 2. Congreg. gene-
rali Soc. IESV can. 45. habentur, & reg. 15. &
16. Procurator. Colleg.

9 NOTANDUM II. Et si spectato commu-
ni iure, & prima institutione vitæ cenobiti-
cæ, aut regularis, bona omnia Monasterij
communia esse debeant Abbati seu Præposi-
to, & Conuentui, vti colligitur ex c. Cum ad
Monasterium 6. de statu Monachorum, tamè
speciali iure consuetudinis, priuilegij, statu-
ti, præsertim à Pontifice confirmati, ex cau-
sa rationabili introduci potest bonorum di-
uisio, vt videlicet mensa Prælati, & mensa
Conuentûs, siue vtriusque prouentus sepa-
rati sint, vti colligitur ex hoc c. in fine, & do-
cent hîc Interpretes communiter, & fusè
Nauarr. in comment. 3. de regular. n. 9.

Quo ipso in casu bona, & prouentus ad
Conuentum spectantia non Abbatis, sed alte-
rius à Conuentu constituti Oeconomi, v. g.
Prioris conuentualis administrationi subie-
cta erunt: Poteritque Conuentus Procurato-
rem aut Syndicum arbitrato suo constituere,
ac reuocare; non requisito consensu Præ-
lati: præterquam si causa ad ipsum quoque
pertinere videatur. Quæ est communis do-
ctrina Anton. hîc n. 5. Abb. n. 6. Decij num. 9.
quæ similiter etiam locum habet in negotiis,
quæ propria sunt Capitali alicuius ecclesiæ
secularis.

Corollarium. In eiusmodi causa, seu nego-
tio quod Conuentûs aut Capituli proprium
est, non admittitur Prælati ad agendum, nisi
exhibeat mandatum, seu consensum Capitu-
li: Potest tamen absque mandato admitti, si
caueat, Conuentum postea rem ratam habi-
turum: quia eodem modo admitti solent per-
sonæ valde coniunctæ, vti dicitur infra hoc
tit. c. nonnulli 28. §. Sunt & alij: Est autem
magna coniunctio inter Prælatum, & Capitu-
lum seu Conuentum; cum vnum corpus
efficiant: Similiterque Capitulum seu Con-
uentus in causa Prælati per Syndicum seu A-
ctorem agere potest, si caueat Prælati rem
ratam se habiturum, qua de re Imola hîc n. 8.

Felin. n. 5. post Gl. in cap. 1. ver. legaliter, de
procurat.

Addendum verò est, plerumque noxium 10
esse Religiosorum Congregationibus, & à
paupertatis perfectione alienum, si bonorum
seu prouentuum diuisio inter Prælatum &
Conuentum instituat: Quamobrem con-
tra Prælatos, maximè Commendatarios Or-
dinis Cisterciensium, à Sede Apostolica ob-
tentum, atque constitutum fuit, vt omnia bo-
na monasteriorum & aliarum locorum dicti
Ordinis sint communia, prout explicauit in
Censuris p. 2. cens. 13.

Contra ea quæ in 1. not. dicta sunt, sentit
Gl. hîc ver. debeant, & alia Gl. in cit. c. 1. ver.
legaliter, de procurat. Prælatum regularem
non posse in iudicio pro iuribus aut bonis
monasterij communibus contendere, siue
per se, siue per Procuratorem aut Syndicum,
nisi Conuentûs consensus accedat. Nam qui
rem alienare non potest, is nec rem in iudi-
cium deducere potest, l. ait Prætor, 7. ff. de
iure deliberandi: Constat autem Prælatum
absque Conuentûs assensu, non posse alienare
bona immobilia, & mobilia pretiosa, quæ ser-
uari possunt: Ergo saltem in causis, in qui-
bus de eiusmodi bonis agitur, Prælati abs-
que Conuentu in iudicio contendere non
potest.

Oppositum verò huius docent hîc Innoc.
Ioann. Andr. Anton. Abbas, Imola, Felin. lo-
cis citatis, Henr. Boich n. 7. Nam quicumque
habeat administrationem à lege, ij in iudicio
agere & conueniri possunt, vti apparet in tu-
tore comparatione bonorum pupilli, in patre
comparatione bonorum aduentitiorum filii-
famil. in marito comparatione bonorum do-
talium vxoris: Prælati autem administra-
tionem bonorum ecclesiæ suæ, à sacris cano-
nibus concessam, obtinet, & quidem pleniùs,
quàm v. g. tutor habeat, sicuti hîc Abb. anim-
aduertit n. 2. Interim tamen fateri debemus,
tutius & consultius esse, propter auctorita-
tem Glossæ, vt procurator ad expedienda ne-
gotia, & in iudicio contendendum constituatur
non solus Prælati auctoritate, sed etiam
Conuentûs interueniente consensu: Imò ne-
cessarium id esse videtur in rebus arduis seu

quæ magni momenti sunt, uti post Innocent. hic Abb. n. 6. & alij admonent.

Ad argumentum Glossæ respondetur; regulam eam in maiore propositione allatam, falsam esse in ijs personis, quæ in iudicio agunt, non proprio nomine, sed alieno. Nam v. g. tutor pro rebus pupilli in iudicio contendere potest per se, vel substitutum procuratorem; licet pleraque eius bonæ absque iudicis auctoritate alienare non possit. Ad l. Ait Prætor, dico, esse casum eum specialem; quod hæres, dum de adeunda hæreditate in deliberatione versatur, sicuti alienare ex hæreditate nihil potest, ita neque in iudicium aliquid deducere; cum hæreditate nondum adita, nec dominium rerum habeat, nec à lege concessam administrationem.

CAPITVLVM XXII.

Cum dilecta.

PARAPHRASIS.

Duæ Moniales monasterij Hesiensis, Regina & Gertrudis, apud Sedem Apost. contendeant super electione Abbatissæ: Regina quidem, quæ erat Custos monasterij, per se, Gertrudis per Procuratorem. Pontifex hanc causam imprimis commendavit Scholastico Hildensi & aliis cum mandato, ut ante omnia in illa perturbatione & litigio Administratorem abbatissæ constituerent, cui subtractorum ex monasterio resignatio seu restitutio fieret. Postea eadem causa demandata fuit Abbati de Remech, & aliis cum simili mandato, ut de subtractorum resignatione in manus Administratoris faciendâ prouideret. Verùm Innocent. III. circa utrorumque iudicum processum, cognitis difficultatibus, decreuit posteriorum iudicum processum infirmandum esse, quia literæ ad ipsos impetratæ subreptitiæ erant, quandoquidem eadem causa prius aliis iudicibus delegata fuerat, nullâ in secundis literis priorum factâ mentione. At verò priorum iudicum processum per se irritum ef-

se, quia illi formam mandati non obseruarunt, sed relicto articulo principali de prouidendo Administratore, & subtractorum resignatione faciendâ, de aliis articulis, videlicet ad electionem Abbatissæ pertinentibus inordinatè cognouerunt: quare denique hanc causam delegat Papa Archiepiscopo Magdeburgensi, ut restitutis Gertrude & aliis quibusdam Monialibus (quæ, uti videtur, ex monasterio eiectione erant) secundum formam mandati Apostolici in negotio isto eum rationis discretionem procedat.

SUMMARIUM.

1. Religiosus regulariter personam standi in iudicio non habet: habet tamen in quibusdam casibus, in quibus potest per se, vel per procuratorem in iudicio stare: Monialis autem tantum per procuratorem.
2. Rescriptum ad lites obreptitiè impetratum non est ipso iure irritum, sed ope exceptionis irritari potest.
3. In scripturis ordo verborum attendi debet, & quod prius precipitur, ante alia expediendum est.
4. Et qui prior nominatur, is censendus est dignior.
5. Dum vacat ecclesia regularis, Administrator interea à Superiore deputari debet.
6. Forma mandati seu commissionis facta obseruanda, alias processus irritus est. Si ea non sit mere iuris communis, sed à delegante de nouo prescribatur, & sit substantialis.
7. Censetur forma substantialis, quando ea in mandato, alio modo, aut in alium finem exprimitur, quàm ius commune requirit.

NOTANDVM I. Licet regulares utriusque sexus in iudicio per se, vel per alium, ordinariè loquendo, contendere non possint, excipiuntur tamen casus speciales, inter quos vnus est, in causa electionis suæ ad Prælaturam, aliâque dignitatem vel officium. Alios casus refert Felin. hic n. 15. & 16.